

Διερεύνηση των λόγων συμμετοχής ενηλίκων στα Εσπερινά Επαγγελματικά Λύκεια

Χ. Παπαδήμας

Πληροφορικός ΠΕ86
cspapad@gmail.com

Περίληψη

Η έμπρακτη πρόθεση της ηγεσίας του Υπουργείου Παιδείας τα τελευταία χρόνια, για την αναβάθμιση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα με μια σειρά μέτρων που στοχεύουν να ενδυναμώσουν το κύρος του Επαγγελματικού Λυκείου, είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του αριθμού των μαθητών που εγγράφονται στα Επαγγελματικά Λύκεια. Ιδιαίτερα στα Εσπερινά Επαγγελματικά Λύκεια τα οποία φαίνεται να συγκεντρώνουν την προτίμηση ενός πληθυσμού με ποικίλες ανάγκες και ετερογενή χαρακτηριστικά που στην πλειονότητά του προσπαθεί να αποκτήσει εφόδια για να αντιπαραέλθει κοινωνικές, οικονομικές, εργασιακές και οικογενειακές αντιξοότητες. Στην παρούσα έρευνα θα επιχειρήσουμε να διερευνήσουμε τους παράγοντες που επηρεάζουν περισσότερο τη συμμετοχή ενηλίκων στην Εσπερινή Επαγγελματική Εκπαίδευση.

Λέξεις – Κλειδιά: Εσπερινή Εκπαίδευση, Επαγγελματική Εκπαίδευση

1. Εισαγωγή

Η εξέλιξη του θεσμού της εσπερινής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, διαμορφώθηκε στη βάση των ιστορικών και κοινωνικοπολιτικών συνθηκών που επικράτησαν κατά καιρούς στην ιστορία του Ελληνικού κράτους. Η ίδρυση των πρώτων νυχτερινών δημοτικών σχολείων το 1929 με τον Νόμο 4397 αποσκοπούσε στην καταπολέμηση του αναλφαβητισμού και απευθύνονταν σε άτομα που είχαν υπερβεί τα νόμιμα ηλικιακά όρια φοίτησης στη δημοτική εκπαίδευση. Εκείνη την περίοδο το ποσοστό του αναλφαβητισμού αντιστοιχούσε στο 70% του γυναικείου πληθυσμού και στο 30% του ανδρικού πληθυσμού (Μπουζάκης, 2006). Η εσπερινή εκπαίδευση στην Ελλάδα, ως θεσμός καθυστέρησε να ενσωματωθεί στη δημόσια εκπαίδευση, εφόσον αρχικά λειτουργούσε με τη μορφή ιδιωτικών σχολών ιδρυθέντων από ιδιώτες, συλλόγους και σωματεία. Σκοπός της εσπερινής εκπαίδευσης ήταν να επιλύσει καίρια εκπαιδευτικά προβλήματα όπως αυτό του αναλφαβητισμού, αλλά και να παράσχει εκπαιδευτικές ευκαιρίες σε εργαζόμενα άτομα (διαφόρων ηλικιών) που δεν είχαν πρόσβαση στα ημερήσια σχολεία, όπως και σε άτομα που ανήκαν στα κατώτερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα. Με αυτόν τον τρόπο, η εσπερινή εκπαίδευση απευθύνονταν πάντα σε άτομα που ήταν θύματα κοινωνικών ανισοτήτων προσφέροντας, εκπαιδευτικές υπηρεσίες σε εργαζόμενα άτομα συμβάλλοντας στην

επαγγελματική τους αποκατάσταση και αμβλύνοντας τον κοινωνικό αποκλεισμό (Βακάλης & Βακάλη, 2009).

2. Η συμμετοχή των ενηλίκων στην εκπαίδευση

Διερευνώντας του λόγους συμμετοχής αλλά και τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων, από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας διαφαίνεται ότι δεν υπάρχει ένας σταθερός κανόνας που να ισχύει για το σύνολο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Οι δημογραφικές μεταβλητές δεν φαίνεται να επηρεάζουν μονομερώς τη συμμετοχή ή τη μη συμμετοχή. Η τελική απόφαση είναι αποτέλεσμα του συνδυασμού και της αλληλεπίδρασης διαφόρων παραγόντων (McGivney, 1993). Επίσης είχε αρχίσει να διαφαίνεται στον χώρο, ότι η συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα δεν έχει ομοιόμορφη κατανομή σε όλους τους ενηλίκους (Crowter, 2000, Moore, 2004) και ότι τα άτομα που έχουν μεγαλύτερες εκπαιδευτικές ανάγκες συμμετέχουν λιγότερο, ενώ η απόφαση για συμμετοχή είναι συνάρτηση παραγόντων που σχετίζονται με το άτομο τις εκπαιδευτικές παροχές και το κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο (Boeren et al. , 2010). Οι περισσότεροι άνθρωποι που συμμετέχουν σε προγράμματα μετα-υποχρεωτικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, αναφέρουν ως κίνητρα συμμετοχής εξωγενείς παράγοντες που σχετίζονται με την εργασία, την ατομική ανάπτυξη και την μορφωτική εξέλιξη. Ένας παράγοντας που θα επηρέαζε θετικά τους ενηλίκους ώστε να συμμετάσχουν σε εκπαιδευτικά προγράμματα, είναι η χρησιμότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης και η άμεση συσχέτισή της με την εύρεση εργασίας ή με τη αλλαγή της υπάρχουσας (McGivney, 2001).

Από τις παραπάνω ενδείξεις, κρίνουμε ότι η συμμετοχή των ενηλίκων σε εκπαιδευτικά προγράμματα πρέπει να μελετηθεί περεταίρω, καθότι, είναι ένα σύνθετο φαινόμενο το οποίο αν και έχει απασχολήσει την ερευνητική κοινότητα αρκετά, δεν έχει μελετηθεί στο βαθμό που να αναδεικνύει όλους τους παράγοντες που το επηρεάζουν. Ιδιαίτερα, όσον αφορά τους παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή στην εσπερινή επαγγελματική εκπαίδευση.

3. Η Εσπερινή Δευτεροβάθμια Επαγγελματική Εκπαίδευση

Στην Ελλάδα παράλληλα με τα ημερήσια Επαγγελματικά Λύκεια, λειτουργούν και τα Εσπερινά Επαγγελματικά Λύκεια, τα οποία σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, ιδρύονται με κοινή Υπουργική απόφαση των Υπουργών Παιδείας και Θρησκευμάτων και του Υπουργού Οικονομικών. Για την εγγραφή και φοίτηση στα Εσπερινά Επαγγελματικά Λύκεια ως απαιτούμενο όριο ηλικίας ορίζεται το δέκατο έκτο έτος (Ν. 4386/2016).

Στην ιστορική διαδρομή της, η εσπερινή τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, συμπορεύτηκε με τον θεσμό της εσπερινής εκπαίδευσης εξυπηρετώντας τον σκοπό

της φοίτησης εργαζόμενων μαθητών/τριών. Αυτό συνέβαινε έως το 1985, οπότε με τον Ν. 1566, στο Εσπερινό Επαγγελματικό Λύκειο, απέκτησαν δικαίωμα εγγραφής και άνεργοι μαθητές/τριες κάτοχοι κάρτας ανεργίας του Ο.Α.Ε.Δ., καθώς και οι μητέρες ανήλικων τέκνων ασχολούμενες με οικιακά κατά αποκλειστικότητα, με σκοπό την απόκτηση τίτλου σπουδών (απολυτήριο ή πτυχίο), για την εξυπηρέτηση του στόχου στις επαγγελματικές αποκατάστασης.

Ως συνέπεια της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που ξέσπασε στο τέλος της δεκαετίας του 2000 και που έπληξε και τη χώρα μας και σύμφωνα με την ανάγκη για προσαρμογή στο εκάστοτε κοινωνικοοικονομικό γίνεσθαι, δόθηκε το δικαίωμα εγγραφής και φοίτησης στα Εσπερινά Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ), σε όλους τους πολίτες που αδυνατούν να φοιτήσουν στην Ημερήσια Εκπαίδευση ανεξάρτητα από την εργασιακή τους κατάσταση (Ν. 4186) το 2013, (Ν. 4386) το 2016. Επίσης, όπως ίσχυε και παλαιότερα, δόθηκε το δικαίωμα εγγραφής σε μαθητές που προέρχονταν από διάφορους τύπους σχολικών δομών του παρελθόντος, παρέχοντάς τους τη δυνατότητα για απόκτηση απολυτηρίου Λυκείου και πτυχίου ειδικότητας, ή για την απόκτηση μόνο πτυχίου ειδικότητας. Επιπλέον, σε μια προσπάθεια επανορθωτικής λειτουργίας όσον αφορά την πρώτη επιλογή των μαθητών/τριών, δόθηκε η δυνατότητα σε μαθητές απόφοιτους ημερησίου και εσπερινού ΕΠΑ.Λ, η φοίτηση διάρκειας ενός έτους, για απόκτηση ενός νέου πτυχίου άλλης ειδικότητας του ίδιου τομέα σπουδών.

4. Περιγραφή της Έρευνας

4.1 Σκοπός της έρευνας

Σκοπός της έρευνας είναι να διερευνήσει τους λόγους συμμετοχής των ενηλίκων στην Εσπερινή Επαγγελματική Εκπαίδευση. Συγκεκριμένα μέσα από τη μελέτη της βιβλιογραφίας ανέκυψαν ερωτήματα τα οποία εντάσσονται σε τρεις επιμέρους θεματικές κατηγορίες:

- A) Ποιες είναι οι αντιλήψεις και οι στάσεις των συμμετεχόντων απέναντι στην εκπαίδευση;
- B) Ποιοι είναι οι στόχοι από την συμμετοχή στην εσπερινή επαγγελματική εκπαίδευση;
- Γ) Ποιες είναι οι προσδοκίες των συμμετεχόντων από τη συμμετοχή τους στην εσπερινή επαγγελματική εκπαίδευση;

Με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα και την επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας διαμορφώνονται και οι ακόλουθες ερευνητικές υποθέσεις:

1. Οι ενήλικοι/ες θεωρούν ότι με τη συμμετοχή στην Εσπερινή Επαγγελματική Εκπαίδευση θα πετύχουν να βελτιώσουν τον εαυτό τους.

2. Οι ενήλικοι/ες με τη συμμετοχή τους στην Εσπερινή Επαγγελματική Εκπαίδευση στοχεύουν στην απόκτηση εφοδίων για να είναι πιο ανταγωνιστικοί στην ανεύρεση εργασίας ή μιας νέας καλύτερης εργασίας.
3. Οι ενήλικοι/ες με τη συμμετοχή τους στην Εσπερινή Επαγγελματική Εκπαίδευση προσδοκούν την απόκτηση νέων χρήσιμων γνώσεων στην καθημερινότητά τους.

4.2 Δείγμα της έρευνας

Το δείγμα της έρευνας είναι 136 ενήλικοι/ες μαθητές/τριες που φοιτούν σε Εσπερινά Επαγγελματικά Λύκεια της Θεσσαλίας. Από αυτούς οι 66 (49%) είναι άνδρες και οι 70 (51%) είναι γυναίκες. Οι περισσότεροι/ες 68 (50 %) ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα από 41 έως 50 ετών. Όσον αφορά την επαγγελματική τους κατάσταση, 59 (43%), είναι υπάλληλοι πλήρους απασχόλησης, ενώ 31 (23%) δηλώνουν άνεργοι/ες. Οι περισσότεροι/ες 81 (60%) είναι έγγαμοι/ες και στην μεγάλη τους πλειοψηφία 98 (72%) έχουν παιδιά. Φοιτούν στους Τομείς: Υγείας-Πρόνοιας-Ευεξίας 47 (35%), Μηχανολογίας 42 (31%), Γεωπονίας, Τροφίμων και Περιβάλλοντος 15 (11%), Διοίκησης και Οικονομίας 12 (9%), Ηλεκτρολογίας Ηλεκτρονικής και Αυτοματισμού 11 (8%), και Πληροφορικής 9 (7%). Οι περισσότεροι/ες 84 (62%) φοιτούν για να αποκτήσουν μόνο Πτυχίο Εσπερινού ΕΠΑ.Λ, ενώ 52 (38%) φοιτούν για να αποκτήσουν Απολυτήριο και Πτυχίο Εσπερινού ΕΠΑ.Λ.

4.3 Μεθοδολογία της έρευνας

Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο το οποίο, πέραν των ερωτήσεων δημογραφικού περιεχομένου, περιελάμβανε 21 ερωτήσεις κλειστού τύπου διαβαθμισμένης κλίμακας (τύπου Likert) από το 1 έως το 5 με το ένα να αντιστοιχεί στο καθόλου και το 5 στο πάρα πολύ. Το ερωτηματολόγιο είναι τμήμα του ερωτηματολογίου που χρησιμοποιήθηκε στη Διδακτορική Διατριβή «Παράγοντες συμμετοχής ενηλίκων στα Εσπερινά Λύκεια της Επικράτειας» (Α., Παπαδημητρίου, 2019). Οι 21 ερωτήσεις κατανεμήθηκαν σε τρεις θεματικούς άξονες: 6 από αυτές αφορούν τις στάσεις των ενηλίκων απέναντι στη εκπαίδευση, 6 σχετίζονται με τους στόχους από την συμμετοχή στην Εσπερινή Επαγγελματική Εκπαίδευση, και 9 με τις προσδοκίες από τη φοίτηση στην Εσπερινή Επαγγελματική Εκπαίδευση. Το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε με το λογισμικό δημιουργίας ερωτηματολογίων δημοσκόπησης (survey questionnaire) 1 KLIK ANKETA, και διανεμήθηκε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου με τη βοήθεια συναδέλφων εκπαιδευτικών στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις 220 ενηλίκων μαθητών που ανήκουν στους προαναφερθέντες τομείς ειδικοτήτων. Η επιλογή των μαθητών έγινε με τυχαίο τρόπο. Αφού εξηγήθηκε ο ερευνητικός σκοπός του ερωτηματολογίου και δόθηκαν διαβεβαιώσεις για τη διαφύλαξη των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τελικά, απάντησαν το ερωτηματολόγιο 136 μαθητές (ποσοστό απόκρισης 62%).

4.4 Ανάλυση των δεδομένων

Για την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν δείκτες περιγραφικής στατιστικής από το στατιστικό πρόγραμμα SPSS 19.

Πίνακας 1: Συγκεντρωτικός πίνακας συσχετίσεων των μεταβλητών

	Correlations																								
	Q10a	Q10b	Q10c	Q10d	Q10e	Q10f	Q11a	Q11b	Q11c	Q11d	Q11e	Q12f	Q12a	Q12b	Q11c	Q11d	Q11e	Q12f	Q11g	Q11h	Q12i				
Q10a Ηεκαπένδεση είναι ένα μέσο για να αποκτήσω καινούριες γνώσεις																									
Q10b Ηεκαπένδεση είναι ένα μέσο που βοηθά στην αλλαγή των στάσεων και των συμπεριφορών ενός ανθρώπου						3,99**																			
Q10c Ηεκαπένδεση είναι μια διαδικασία που πρέπει να διαρκεί σε όλη τη ζωή μας						3,12**	3,37**																		
Q10d Έχω προηγουμένως θετική εμπειρία από τη συμμετοχή μου σε άλλα προγράμματα εκπαίδευσης						0,16	2,51**	,261**																	
Q10e Μου αρέσει να συμμετάσχω σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες						3,33**	2,99**	,496**	,432**																
Q10f Ηεκαπένδεση είναι ένα μέσο βελτίωσης του εαυτού μας						3,71**	6,09**	,469**	0,14	4,44**															
Q11a Βέλτιστη είναι "εκείνα" μου απέναντι στους άλλους						3,01**	2,76**	,196	,191	2,50**	,312**														
Q11b Γνω περισσότερο από όποιον ή στην ευστασία μου						3,04**	2,90**	,231**	,174	2,75**	,443**	,468**													
Q11c Να αξιολογήσω οικονομικά μου αποδόσεις						,216	0,09	,344**	0,10	2,04	2,90**	,328**	,591**												
Q11d Να πραγματοποιήσω την επένδυσή μου για απόκτηση ενός τίτλου σπουδών						0,17	-0,02	0,08	0,05	2,28**	,199	,315**	,276**	,206											
Q11e Να συνεχίσω περαιότερα τις σπουδές μου στο Πανεπιστήμιο ή σε κάποια άλλη σχολή						,209*	,169*	0,09	,198	3,31**	,237**	,248**	,259**	,204	3,29**										
Q12f Είναι περισσότερο ανταγωνιστική στη είσοδό μας καλύτερης εργασίας						,190*	0,12	,221**	0,13	2,28**	,279**	,419**	,364**	,433**	,356**	0,10									
Q12a Αισθανθώ πιο δυνατός ή						3,20**	2,38**	,267**	,231**	3,01**	3,35**	,526**	,578**	,402**	,470**	,243**	,574**								
Q12b Καινοτομήσω το όνειρό μου να αποκτήσω έναν τίτλο σπουδών						2,22**	0,08	0,08	0,05	0,13	2,51**	,390**	,368**	,195	,796*	,349**	,355**	,579**							
Q11c Κερδίσει τον σεβασμό στον κοινωνικό μου περσσοο						2,72**	0,11	0,07	,175	,255**	,202	,711**	,386**	,331**	,455**	,249**	,340**	,518**	,565**						
Q11d Δύο είναι καλό παράδειγμα σε συνανθρώπους μου που δεν έχουν τελειώσει το Διπλω						,188*	2,71**	,201	,189*	2,18*	,468**	,400**	,445**	,190	,323**	,223**	,297**	,501**	,396**	,465**					
Q11e Αποκτήσω γνώσεις χρήσιμες στην καθημερινή μου ζωή						4,04**	2,70**	,371**	,236**	3,67**	,394**	,375**	,497**	,370**	,400**	,222**	,397**	,560**	,422**	,342**	,490**				
Q12f Πάρα μόνος σε κοινωνικές δραστηριότητες						2,74**	2,86**	,294**	,306**	,469**	,382**	,499**	,440**	,336**	,371**	,429**	,407**	,631**	,447**	,575**	,498**	,549**			
Q11g Μπορώ να κατανοήσω συζητήσεις						,191*	,176*	,210**	0,12	2,71**	,340**	,423**	,493**	,398**	,311**	,195*	,342**	,546**	,409**	,491**	,592**	,528**	,560**		
Q11h Καινοτομήσω την παράγωγά μου για να αν μπορώ να ανταποκριθώ σε αυτό το πρόγραμμα σπουδών						2,59**	,174*	,183*	0,16	2,27**	,294**	,432**	,446**	,325**	,348**	,305**	,398**	,527**	,484**	,448**	,407**	,446**	,651**	,505**	
Q12i Επρίνω από την καθημερινότητα και τα προβλήματα						0,07	,186*	0,08	0,03	0,05	,173*	,339**	0,17	0,13	0,15	0,09	,239**	,390**	,269**	,307**	,364**	,278**	,403**	,340**	,499**

Αρχικά, ελέγχθηκαν όλες οι ερωτήσεις για το αν πληρούν το κριτήριο της κανονικότητας. Από τον έλεγχο της κανονικότητας των απαντήσεων στο σύνολο των 21 συνεχών μεταβλητών, βρέθηκε ότι σε όλες τις περιπτώσεις πληρείται το κριτήριο της κανονικότητας (σε μια μόνο περίπτωση στη δήλωση «Συμμετέχω στο Εσπερινό ΕΠΑΛ γιατί στοχεύω στο να είμαι περισσότερο ανταγωνιστικός/η στη εύρεση μιας καλύτερης εργασίας», η κατανομή των απαντήσεων εμφάνισε λοξότητα (skewness) λίγο μικρότερη του -1 (-1,217)).

Από τον υπολογισμό των συσχετίσεων των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου, προέκυψαν αρκετές ισχυρές και στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις $p\text{-value} < .01$.

Πριν προχωρήσουμε στην παραγοντική ανάλυση, ελέγξαμε την συσχέτιση των ερωτήσεων με την χρήση του εργαλείου Bartlett test of Sphericity, όπου διαπιστώσαμε ότι οι ερωτήσεις συσχετίζονται ($p\text{-value} < .001$). Επιπλέον, το τεστ Kaiser-Meyer Olkin Measure of Sampling Adequacy είχε τιμή (.834), γεγονός που καταδεικνύει ότι ο πίνακας των συσχετίσεων των ερωτήσεων είναι κατάλληλος για παραγοντική ανάλυση.

Από την διερευνητική Παραγοντική Ανάλυση (Factor Analysis) που ακολούθησε, εξήχθησαν δυο παράγοντες όπως φαίνεται από τον πίνακα ιδιοτιμών που ακολουθεί αλλά και την παράλληλη ανάλυση (parallel analysis) για τον αριθμό των παραγόντων που πρέπει να εξαχθούν με βάση τον αριθμό των μεταβλητών και το μέγεθος του δείγματος: Ο πρώτος και κύριος παράγοντας δημιουργείται από τις ερωτήσεις που αφορούν τις προσδοκίες και τους στόχους των ενηλίκων από τη συμμετοχή τους στην Εσπερινή Επαγγελματική Εκπαίδευση και ο δεύτερος από τις ερωτήσεις που σχετίζονται με τις στάσεις τους για την εκπαίδευση. Το αποτέλεσμα της Παραγοντικής Ανάλυσης μπορούμε να πούμε ότι είναι σε συμφωνία με την αρχική μας εκτίμηση δεδομένου ότι οι ερωτήσεις για τους στόχους και τις προσδοκίες από τη συμμετοχή στα Εσπερινά ΕΠΑ.Λ φορτίζουν στον πρώτο παράγοντα, ενώ αυτές με περιεχόμενο τις στάσεις των ενηλίκων απέναντι στην εκπαίδευση φορτίζουν στον δεύτερο παράγοντα όπως αναμέναμε.

Πίνακας 2: Πίνακας Ιδιοτιμών των παραγόντων

Total Variance Explained

Factor	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	7,685	36,596	36,596	7,258	34,563	34,563
2	2,086	9,933	46,529	1,678	7,989	42,552
3	1,301	6,196	52,726	0,89	4,237	46,79
4	1,189	5,66	58,386	0,737	3,508	50,298
5	1,064	5,067	63,453	0,657	3,13	53,428
6	0,922	4,389	67,842			

7	0,882	4,199	72,041			
8	0,812	3,869	75,91			
9	0,716	3,408	79,318			
10	0,663	3,156	82,474			
11	0,533	2,539	85,013			
12	0,474	2,256	87,269			
13	0,452	2,151	89,42			
14	0,433	2,062	91,482			
15	0,39	1,858	93,341			
16	0,374	1,783	95,124			
17	0,304	1,447	96,571			
18	0,231	1,098	97,669			
19	0,198	0,942	98,611			
20	0,18	0,856	99,467			
21	0,112	0,533	100			

Πίνακας 3: Παραγοντική δομή του μοντέλου
Factor Matrix

Συμμετέχω στο Εσπερινό ΕΠΑ.Λ γιατί πιστεύω ότι/ για να	Factor				
	1	2	3	4	5
Αισθανθώ πιο δυνατός/ή	0,790				
Πάρω μέρος σε κοινωνικές δραστηριότητες	0,789				
Αποκτήσω γνώσεις χρήσιμες στην καθημερινή μου ζωή	0,695				
Μπορώ να κατανοώ συζητήσεις	0,679				
Ικανοποιήσω την περιέργειά μου για το αν μπορώ να ανταποκριθώ σε αυτό το πρόγραμμα σπουδών	0,679				
Γίνω περισσότερο αποδοτικός/η στην εργασία μου	0,676				
Κερδίσω τον σεβασμό στον κοινωνικό μου περίγυρο	0,670				
Ικανοποιήσω το όνειρό μου να αποκτήσω έναν τίτλο σπουδών	0,664	-0,501	0,364		
Βελτιωθεί η "εικόνα" μου απέναντι στους άλλους	0,657				

Δώσω ένα καλό παράδειγμα σε συνανθρώπους μου που δεν έχουν τελειώσει το Λύκειο	0,636				
Η εκπαίδευση είναι ένα μέσο βελτίωσης του εαυτού μας	0,586	0,5			-0,402
Να πραγματοποιήσω την επιθυμία μου για απόκτηση ενός τίτλου σπουδών	0,566	-0,454	0,475		
Είμαι περισσότερο ανταγωνιστικός/η στη εύρεση μιας καλύτερης εργασίας	0,556				
Μου αρέσει να συμμετάσχω σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες	0,498	0,439	0,332		0,323
Η εκπαίδευση είναι ένα μέσο για να αποκτήσω καινούργιες γνώσεις	0,434				
Ξεφύγω από την καθημερινότητα και τα προβλήματα	0,426			0,379	
Να συνεχίσω περαιτέρω τις σπουδές μου στο Πανεπιστήμιο ή σε κάποια άλλη σχολή	0,405				
Η εκπαίδευση είναι ένα μέσο που βοηθά στην αλλαγή των στάσεων και των συμπεριφορών ενός ανθρώπου	0,392	0,514			
Η εκπαίδευση είναι μια διαδικασία που πρέπει να διαρκεί σε όλη τη ζωή μας	0,391	0,443			
Να αυξήσω τις οικονομικές μου απολαβές	0,520		-0,309	-0,531	
Έχω προηγούμενη θετική εμπειρία από τη συμμετοχή μου σε άλλα προγράμματα εκπαίδευσης	0,302				0,321

Με δεδομένο ότι το μοντέλο έχει δομή δυο παραγόντων, για να εκτιμήσουμε την αξιοπιστία του εργαλείου υπολογίσαμε αρχικά τον δείκτη εσωτερικής συνέπειας Cronbach's Alpha του οποίου η τιμή ήταν .907 και στη συνέχεια, τον ίδιο δείκτη ξεχωριστά για καθένα από τους δύο παράγοντες. Για τον πρώτο παράγοντα (στόχοι – προσδοκίες) χρησιμοποιήθηκαν ένδεκα ερωτήσεις, ενώ για τον δεύτερο παράγοντα (στάσεις απέναντι στην εκπαίδευση) χρησιμοποιήθηκαν τέσσερις ερωτήσεις.

Από την επεξεργασία προέκυψαν επίσης οι τιμές:

Πίνακας 4: Δείκτης εσωτερικής συνέπειας των παραγόντων

Παράγοντες (factors)	Cronbach's Alpha	Αριθμός Ερωτήσεων
Παράγοντας 1	.905	11
Παράγοντας 2	.750	4

Παρατηρούμε ότι ο παράγοντας1 παρουσιάζει εξαιρετική αξιοπιστία (δείκτης εσωτερικής συνέπειας Cronbach's Alpha = .905) και ο παράγοντας2 ικανοποιητική αξιοπιστία (Cronbach's Alpha =.750), σε συνδυασμό με την συνολική αξιοπιστία (=907), καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι το ερευνητικό εργαλείο είναι έγκυρο και αξιόπιστο.

5. Αποτελέσματα της έρευνας

5.1 «Στάσεις των συμμετεχόντων για την εκπαίδευση» σε σχέση με το φύλο

Αναφορικά με τις απαντήσεις στις ερωτήσεις - δηλώσεις για τις στάσεις των συμμετεχόντων απέναντι στην εκπαίδευση με διαφοροποίηση ως προς το φύλο τόσο οι «άνδρες» (M=4.01) όσο και οι «γυναίκες» (M=4.05) επέλεξαν υψηλές τιμές. Επιμέρους, οι υψηλότερες τιμές στις απαντήσεις ήταν τόσο για τους «άνδρες» (M=4.35), όσο και για τις «γυναίκες» (M=4.39), στην δήλωση «Συμμετέχω στο Εσπερινό ΕΠΑΛ γιατί πιστεύω ότι η εκπαίδευση είναι ένα μέσο για να αποκτήσω καινούργιες γνώσεις».

5.2 «Στόχοι των συμμετεχόντων από τη συμμετοχή τους στην Εσπερινή Επαγγελματική Εκπαίδευση» σε σχέση με το φύλο

Από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις που αφορούν τους στόχους-προσδοκίες από την συμμετοχή τους στην Εσπερινή Επαγγελματική Εκπαίδευση συμπεραίνουμε ότι οι «άνδρες» επέλεξαν ελαφρώς πιο υψηλές τιμές σε (M=3.41), σε σχέση με τις γυναίκες (M=3.39). Η υψηλότερη τιμή για τους «άνδρες» (M=3.85) δόθηκε στην δήλωση «Συμμετέχω στο Εσπερινό ΕΠΑΛ γιατί στοχεύω στο να γίνω περισσότερο αποδοτικός στην εργασία μου», ενώ οι «γυναίκες» έδωσαν την υψηλότερη τιμή (M=3.90) στην δήλωση «Συμμετέχω στο Εσπερινό ΕΠΑΛ γιατί στοχεύω στο να είμαι περισσότερο ανταγωνιστική στη εύρεση μιας καλύτερης εργασίας».

5.3 «Προσδοκίες των συμμετεχόντων από τη συμμετοχή τους στην Εσπερινή Επαγγελματική Εκπαίδευση» σε σχέση με το φύλο

Όσον αφορά τις προσδοκίες των συμμετεχόντων από τη συμμετοχή τους στην Εσπερινή Επαγγελματική Εκπαίδευση τόσο οι «άνδρες» (M=3.31) όσο και οι «γυναίκες» (M=3.37) επέλεξαν συγκριτικά τις πιο χαμηλές τιμές. Η υψηλότερη τιμή

και για τα δυο φύλα «άνδρες» (M=4.08), «γυναίκες» (M=4.00) αφορούσε τη δήλωση «Συμμετέχω στο Εσπερινό ΕΠΑΛ γιατί προσδοκώ ότι με τη συμμετοχή μου θα αποκτήσω γνώσεις χρήσιμες στην καθημερινή μου ζωή».

5.4 «Στάσεις των συμμετεχόντων για την εκπαίδευση» σε σχέση με την κατηγορία φοίτησης

Όσον αφορά τις απαντήσεις για τις στάσεις των συμμετεχόντων για την εκπαίδευση ως προς την κατηγορία φοίτησης (απόκτηση απολυτηρίου και πτυχίου ή απόκτηση μόνο πτυχίου), οι συμμετέχοντες για απόκτηση μόνο πτυχίου ειδικότητας επέλεξαν πιο υψηλές τιμές (M=4.12) σε σχέση με τους συμμετέχοντες για απόκτηση απολυτηρίου και πτυχίου (M=3.88). Από τον έλεγχο t-test που διενεργήθηκε, αυτή η διαφορά με βάση τις δυο κατηγορίες φοίτησης των συμμετεχόντων είναι στατιστικώς σημαντική, p-value = .045 (επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας <.05) όπως φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 6: t-test για τη διερεύνηση της στατιστικής σημαντικότητας της διαφοράς των μέσων όρων των απαντήσεων ως προς την κατηγορία φοίτησης

		Equality of Variances						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
MESOS_S	Equal variances assumed	1,812	0,181	-2,026	134	,045	-,23840	,11767
TASEVN	Equal variances not assumed			-2,088	118,621	,039	-,23840	,11767

5.5 «Στόχοι των συμμετεχόντων από τη συμμετοχή τους στην Εσπερινή Επαγγελματική Εκπαίδευση» σε σχέση με την κατηγορία φοίτησης

Αναφορικά με τις ερωτήσεις – δηλώσεις που αφορούν τους στόχους, οι συμμετέχοντες για απόκτηση απολυτηρίου και πτυχίου απάντησαν με υψηλότερες τιμές (M=3.50) σε σχέση με τους συμμετέχοντες για απόκτηση μόνο πτυχίου ειδικότητας (M=3.35). Η υψηλότερη τιμή από τους συμμετέχοντες για απόκτηση απολυτηρίου και πτυχίου, δόθηκε στη δήλωση: «Συμμετέχω στο Εσπερινό ΕΠΑΛ

γιατί στοχεύω στο να πραγματοποιήσω την επιθυμία μου για απόκτηση ενός τίτλου σπουδών» (M=4.31), ενώ οι συμμετέχοντες για απόκτηση μόνο πτυχίου έδωσαν την υψηλότερη τιμή (M=3.80) στη δήλωση: «Συμμετέχω στο Εσπερινό ΕΠΑΛ γιατί

στοχεύω να είμαι περισσότερο ανταγωνιστικός/η στη εύρεση μιας καλύτερης εργασίας».

5.6 «Προσδοκίες των συμμετεχόντων από τη συμμετοχή τους στην Εσπερινή Επαγγελματική Εκπαίδευση» σε σχέση με την κατηγορία φοίτησης

Στις ερωτήσεις που αφορούν τις προσδοκίες από τη συμμετοχή στην Εσπερινή Επαγγελματική Εκπαίδευση, οι συμμετέχοντες για απόκτηση απολυτηρίου και πτυχίου φαίνεται ότι έχουν υψηλότερες προσδοκίες ($M=3.49$), έναντι των συμμετεχόντων για απόκτηση μόνο πτυχίου ($M=3.26$). Η υψηλότερη τιμή που δόθηκε και στις δυο κατηγορίες των συμμετεχόντων ($M=4.04$), αφορούσε τη δήλωση: «Συμμετέχω στο Εσπερινό ΕΠΑΛ γιατί στοχεύω να αποκτήσω γνώσεις χρήσιμες στην καθημερινή μου ζωή».

5.7 «Στάσεις των συμμετεχόντων για την εκπαίδευση» σε σχέση με την ηλικιακή ομάδα

Αναφορικά με τη στάση των συμμετεχόντων για την εκπαίδευση σε σχέση με την ηλικιακή ομάδα, από τις απαντήσεις στις σχετικές δηλώσεις διαπιστώνουμε ότι οι συμμετέχοντες της ηλικιακής ομάδας 18-24 ετών απάντησαν με χαμηλότερες τιμές ($M=3.90$), ενώ όσο ανεβαίνει η ηλικία αυξάνεται και ο μέσος όρος της τιμής των απαντήσεων, ($M=4.11$) για την ηλικιακή ομάδα άνω των 50. Εξάιρεση αποτελούν οι υψηλότερες συγκριτικά τιμές ($M=4.12$) που δόθηκαν από τους συμμετέχοντες που ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 18 – 25 ετών, αυτό όμως πιθανότατα να οφείλεται στο γεγονός ότι η συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα έτυχε να έχει και τη μικρότερη εκπροσώπηση με τέσσερις μόνο εμφανίσεις στο δείγμα. Από τον στατιστικό έλεγχο ανάλυσης διασποράς μονής διαδρομής (One Way ANOVA) που διενεργήθηκε, δεν προέκυψαν στατιστικώς σημαντικές διαφορές μεταξύ των μέσων όρων των τιμών των απαντήσεων για τις στάσεις απέναντι στην εκπαίδευση ανάμεσα στις ηλικιακές ομάδες.

5.8 «Στόχοι των συμμετεχόντων από τη συμμετοχή τους στην Εσπερινή Επαγγελματική Εκπαίδευση» σε σχέση με την ηλικιακή ομάδα

Όσον αφορά τους στόχους από τη συμμετοχή στην εσπερινή επαγγελματική εκπαίδευση με βάση την ηλικιακή ομάδα, από τις απαντήσεις διαπιστώνουμε ότι η ηλικιακή ομάδα των συμμετεχόντων από 25 – 30 ετών, απάντησε με υψηλότερες τιμές ($M=3.88$), ενώ οι συμμετέχοντες της ηλικιακής ομάδας άνω των 50 ετών, απάντησαν με τις χαμηλότερες τιμές ($M=3.21$)

Για τη διερεύνηση ύπαρξης στατιστικώς σημαντικών διαφορών μεταξύ των μέσων όρων των τιμών των απαντήσεων στις δηλώσεις για τους στόχους από τη συμμετοχή στην εσπερινή επαγγελματική εκπαίδευση ανάμεσα στις ηλικιακές ομάδες,

διενεργήθηκε στατιστικός έλεγχος One Way ANOVA. Η ανάλυση δεν έδειξε ότι υπάρχουν στατιστικώς σημαντικές διαφορές.

5.9 «Προσδοκίες των συμμετεχόντων από τη συμμετοχή τους στην Εσπερινή Επαγγελματική Εκπαίδευση» σε σχέση με την ηλικιακή ομάδα

Αναφορικά με τις απαντήσεις στις δηλώσεις που αφορούν τις προσδοκίες από τη συμμετοχή στην εσπερινή επαγγελματική εκπαίδευση σε σχέση με την ηλικιακή ομάδα, οι συμμετέχοντες της ηλικιακής ομάδας άνω των 50, έδωσαν τις υψηλότερες τιμές ($M=3.56$), ενώ οι συμμετέχοντες της ηλικιακής ομάδας 25 – 30 ετών έδωσαν τις χαμηλότερες τιμές ($M=2.86$).

5.10 «Στάσεις των συμμετεχόντων για την εκπαίδευση» σε σχέση με την επαγγελματική κατάσταση

Όσον αφορά τις στάσεις των συμμετεχόντων απέναντι στην εκπαίδευση σε σχέση με την επαγγελματική κατάσταση, στις σχετικές δηλώσεις οι συνταξιούχοι/ες απάντησαν με υψηλότερες τιμές ($M=4.55$), οι ιδιώτες αυτοαπασχολούμενοι/ες απάντησαν με τις μικρότερες τιμές ($M=3.94$). Ωστόσο, από τον στατιστικό έλεγχο One Way ANOVA που διενεργήθηκε, δεν διαπιστώθηκε ότι οι διαφορές στους μέσους όρους των τιμών των απαντήσεων για τις στάσεις απέναντι στην εκπαίδευση, ήταν στατιστικώς σημαντικές σε σχέση την επαγγελματική κατάσταση των συμμετεχόντων.

5.11 «Στόχοι των συμμετεχόντων από τη συμμετοχή τους στην Εσπερινή Επαγγελματική Εκπαίδευση» σε σχέση με την επαγγελματική κατάσταση

Αναφορικά με τους στόχους από τη συμμετοχή στην εσπερινή επαγγελματική εκπαίδευση σε σχέση με την επαγγελματική κατάσταση στις σχετικές δηλώσεις, απάντησαν με τις χαμηλότερες τιμές οι συνταξιούχοι/ες ($M=1.88$). Η διαφορά της τιμής αυτής από τους μέσους όρους των απαντήσεων των συμμετεχόντων που ανήκουν στις άλλες ομάδες επαγγελματικής κατάστασης, είναι στατιστικώς σημαντική σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $<.01$ σε τρεις περιπτώσεις (άνεργοι/ες, ιδιώτες και απασχολούμενοι/ες μερικής απασχόλησης) και σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $<.05$ σε σχέση με τους/τις υπαλλήλους πλήρους απασχόλησης όπως φαίνεται και στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 7: Πίνακας ANOVA ελέγχων πολλαπλών συγκρίσεων για τους στόχους από τη συμμετοχή στην εσπερινή επαγγελματική εκπαίδευση σε σχέση με την επαγγελματική κατάσταση

Multiple Comparisons

ΜΕΣΟΣ_ΟΡΟΣ_ΣΤΟΧΩΝ
Tukey HSD

(I) Η επαγγελματική μου κατάσταση ...	(J) Η επαγγελματική μου κατάσταση...	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	99% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
Συνταξιούχοι/α	Άνεργος/η	-1,65188*	,46265	,004	-3,1893	-,1145
	Ιδιώτης-Αυτοαπασχολούμενος/η	-1,62500*	,47334	,007	-3,1979	-,0521
	Υπάλληλος πλήρους απασχόλησης	-1,48376	,44993	,011	-2,9789	,0114
	Υπάλληλος μερικής απασχόλησης	-1,66667*	,47697	,006	-3,2517	-,0817

5.12 «Προσδοκίες των συμμετεχόντων από τη συμμετοχή τους στην Εσπερινή Επαγγελματική Εκπαίδευση» σε σχέση με την επαγγελματική κατάσταση

Από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στις δηλώσεις για τις προσδοκίες από τη συμμετοχή στην εσπερινή επαγγελματική εκπαίδευση σε σχέση με την επαγγελματική κατάσταση, η ομάδα των ανέργων απάντησε με τις πιο υψηλές τιμές ($M=3.53$), ενώ οι υπάλληλοι πλήρους απασχόλησης απάντησαν με τις χαμηλότερες τιμές ($M=3.16$). Ωστόσο, οι διαφορές στις απαντήσεις δεν ήταν στατιστικώς σημαντικές όπως φάνηκε από τον έλεγχο One Way ANOVA που διενεργήθηκε.

6. Συμπεράσματα

Από την ανάλυση των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις ομάδες των ερωτήσεων κατά θεματικό άξονα, διαπιστώνουμε ότι οι συμμετέχοντες έχουν θετικές στάσεις απέναντι στην εκπαίδευση, ιδιαίτερα, όσοι φοιτούν για να αποκτήσουν μόνο πτυχίο αφού είναι ήδη κάτοχοι απολυτηρίου. Φαίνεται ότι ο παράγοντας αυτός λειτουργεί ως κίνητρο συμμετοχής μαζί με την πεποίθηση όλων των συμμετεχόντων ότι η εκπαίδευση είναι το μέσο για να αποκτήσουν καινούργιες γνώσεις.

Όσον αφορά τους στόχους από τη συμμετοχή στην εσπερινή επαγγελματική εκπαίδευση, από τις απαντήσεις που δόθηκαν, διαπιστώνουμε ότι βασικός

παράγοντας συμμετοχής τόσο για τις γυναίκες όσο και για τους άνδρες, είναι η επίτευξη του στόχου που σχετίζεται με την εργασία, δηλαδή η αύξηση της αποδοτικότητας στη υπάρχουσα εργασία ή η ανεύρεση μιας νέας καλύτερης εργασίας που είναι σε συμφωνία με ανάλογη έρευνα της Κουλίνου Θ. (2017) . Ιδιαίτερα, ο παράγοντας εργασία φαίνεται να ωθεί περισσότερο τους/τις άνεργους/ες και τους/τις υπαλλήλους μερικής απασχόλησης.

Σχετικά με τις προσδοκίες από τη συμμετοχή στην εσπερινή επαγγελματική εκπαίδευση, φαίνεται ότι ο σημαντικότερος παράγοντας που επηρεάζει τη συμμετοχή είναι η απόκτηση γνώσεων που είναι χρήσιμες στην καθημερινή ζωή.

7. Περιορισμοί της έρευνας

Στην έρευνα αυτή το δείγμα αποτελείται από ενήλικους μαθητές που φοιτούν στους πιο δημοφιλείς τομείς ειδικοτήτων της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Ωστόσο, στο δείγμα δεν εκπροσωπούνται όλοι οι τομείς της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης όπως επίσης και άλλες γεωγραφικές περιοχές της Ελλάδας εκτός της Θεσσαλίας.

Αναφορές

- Boeren, E., Nicaise, I., Baert, H. (2010). Theoretical models of participation in adult education: The need for an integrated model. *International journal of lifelong education*, 29 (1), 45-61
- Crowther, J. (2000). Participation in adult and community education: a discourse of diminishing returns. *International journal of lifelong education*, 19 (6), 479-492
- McGivney, V. (2001). Fixing or changing the pattern? Reflections on widening adult participation in learning. Leicester: NIACE.
- Moore, E. (2004). Non-participation – a Challenge for Adult Education? Paper presented in the ESREA Triennial Conference (16-19 September 2004), Between ‘Old’ and ‘New’ Worlds of Adult Learning. Wroclaw, Poland.
- Βακάλης, Γ., & Βακάλη, Ι. (2009). Ο Δρόμος από το Εσπερινό Λύκειο στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Εισήγηση στο Συνέδριο: Μετάβαση και συνέχεια στην εκπαίδευση: Αναζητώντας το πλαίσιο για τη συνεργασία παιδιών, νέων, οικογένειας, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και κοινωνικών υπηρεσιών, Ρέθυμνο 15-18 Οκτωβρίου. Πανεπιστήμιο Κρήτης. Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης - Εργαστήριο Παιδαγωγικών Ερευνών και Εφαρμογών.
- Κουλίνου, Θ. (2017). Η Διερεύνηση των Αντιλήψεων των Μαθητών/τριών του Εσπερινού Επαγγελματικού Λυκείου, για τον Θεσμό του Εσπερινού Επαγγελματικού Λυκείου ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΜΣ: Εκπαιδευτικά Προγράμματα & Υλικό: Τυπική, Άτυπη & Από Απόσταση Εκπαίδευση (Συμβατικές και e-Μορφές)

Μπουζάκης, Σ. (2006). Νεοελληνική εκπαίδευση (1821-1998). Αθήνα: Gutenberg.

Παπαδημητρίου, Αχ. (2019). Παράγοντες συμμετοχής ενηλίκων στα Εσπερινά Λύκεια της επικράτειας» ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ & ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Abstract

The practical intention of the leadership of the Ministry of Education to upgrade Vocational Education in Greece with a series of measures aimed at strengthening the prestige of Vocational High School, has resulted in an increase in the number of students enrolled in Vocational High Schools in recent years. Especially in the Evening Vocational High Schools, which seem to gather the preference of a population with diverse needs and heterogeneous characteristics, which for the most part tries to acquire qualifications to cope with social, economic, work and family adversity. In the present research we will try to investigate the factors that most influence the participation of adults in Evening Vocational Education.

Keywords: Evening Education, Vocational Education